

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes
aliquot**

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula II. Pars est prior toto

urn:nbn:de:bsz:31-102400

V. Certum autem est, Goropium loqui de prioritate temporis, Plurima sunt simplicia, quæ licet naturâ sint priora compositis, tempore tamē priora non sunt: omnis enim forma formatō naturâ prior est, sed tempore prior non est. Minorem Goropii propositionem examinare instituti nostri non est. Videatur *Christianus Beermannus in manud. ad Lat. Ling. cap. V.*

VI. Notandum autem ulterius, dici aliquid simplex dupliciter: 1. *absolute*. 2. *relative*, nimirum id, quod minus est compositum: quemadmodum minus universale comparatione ad id, quod magis universale est, singulare dicitur. Regula non tantum est intelligenda de simplici absolute, sed & relative sic dictō: quemadmodum corpus organicum licet compositum sit, simplex tamen dici potest respectu hominis, qui ex eō componitur, cum eo simplicius sit. Et hęc ratione prius quæque est,

REGULA II.

Pars est prior totō,

I. Primò Regulam quibusdam conclusionibus explicabimus, deinde quæ obstare ipsi videbuntur, removebimus. Sic ergo Conclusio I. *Quædam pars tempore prior est*

est totō
tet, qu
dunt d
& corp
ab an
tuat.

quia fo
cujus p
mul e
quo a
bos, &

II.

secunda
ut fun
quàm
pides
mo; u
sunt.

lapid
domu

III.

totō.

tuent

five c

à part

clusio

Regu

rate

IV.

est toto, quaedam simul est. Prius illud patet, quia ligna & lapides tempore antecedunt domum, quæ ex iis constituitur. Sic & corpus humanum prius formatur, quàm ab animâ informetur, & animal constituat. Posterius etiam manifestum est, quia forma formato, ut anima bovis bove, cujus pars est, non prior tempore, sed simul est. Nullum liquidem tempus est, quo anima bovis sit, & non sit simul ipse bos, & vice versâ.

II. Loquimur autem de toto & parte secundum entitatem eorum absolutam. Nam ut sunt formaliter totum & pars, hæc nunquam tempore prior illò est. Ita licet lapides, ut lapides, tempore sint priores domo; ut tamen partes ejus sunt, priores non sunt. Det enim mihi aliquis tempus, quo lapides actu sint partes domus, ut tamen domus non sit.

III. Conclusio II. *Pars est naturâ prior toto. Ordine naturæ generantis sive constituentis, inquam.* Nam in generatione sive constitutione rerum totum dependet à partibus, non partes à toto. Hæc conclusio est principalis hîc, loquiturque Regula imprimis de hâc naturæ prioritate.

IV. Conclusio III. *Totum est naturâ prius*

prius parte, ordine nimirum naturâ intendentis. Quam conclusionem perspicuè tradit Aristoteles *I. de part. animal. cap. I. Quæ posteriora, inquit, sunt generatione, naturâ priora sunt, & quod primum naturâ est, id ultimum est generatione: non enim ades lapidum aut laterum gratiâ sunt, sed hæc adium gratiâ.* Ubi expressè ea, naturâ priora vocat, quæ priora sunt ordine intentionis, suppeditatque nobis pro nostrâ conclusione hoc argumentum.

Propter quod aliquid est, illud naturâ prius eò est.

Sed propter totum partes sunt, & non propter partes totum.

E. totum est naturâ prius partibus.

Nimirum, in intentione partes à totò dependent, & non totum à partibus: expectantur enim propter totum, & non totum propter illas. E. ordine intentionis posteriores sunt, & totum prius. Vide quæ circa *Partis Prioris Diss. IIX. Reg. V.* diximus.

V. De ordine dignitatis res facilis est. Sit igitur Conclusio IV. *Totum est dignius quâlibet parte, quia quâlibet parte perfectius est, propterea, quod cujuslibet partis & omnium partium perfectionem includit: quâlibet autem pars per se considerata propriam*

am tan
rum au
VI. C
fit Con
gnition
dum au
distin
gnition
cognos
mnibus
ergò pa
stinctè
admod
tum no
teriora
tum ve
tionis co
ficiam
partes
longin
antem
raph. ca
ista, a
ne, &
tenda
VI. di
bis. Pa
tum au
ex cis,

am tantum perfectionem importat, aliarum autem perfectionem non includit.

VI. Quod attinet ordinem cognitionis, fit Conclusio V. *Pars est prior toto ordine cognitionis, vel Pars est notior toto.* Distingendum autem inter cognitionem *confusam* & *distinctam*. Pars est prior toto, ordine cognitionis *distincta*. Res enim distinctè non cognoscitur nisi perspectis & cognitis omnibus iis, quæ in ipsâ includuntur. Cum ergo partes in toto includantur, sine iis distinctè totum cognosci non poterit: quemadmodum ædificium distinctè tibi cognitum non est, nisi minima quæque, tum interiora, tum exteriora ejus lustraveris. Totum verò est prius partibus ordine *cognitionis confusæ*, sicut prius cognoscimus ædificium confusè, quàm distinctè singulas partes: quod vel inde apparet, quod à longinquò illud confusè videamus, non autem distinctè. Videatur Fonseca *I. Method. cap. II. q. II. s. I.* Videntur autem duo ista, aliquid aliquò prius esse cognitione, & esse notius eò, idem esse. Ubi repetenda fuerit ex *Pars. Prioris Disp. IV. Reg. VI.* distinctio inter notiora *naturâ* & *nobis*. Partes enim *naturâ* sunt notiores; Totum autem est notius *nobis*: quod quidem, ex *his, Regula* explicatione facilè intelliges & de.

& demonstrabis, cum partes respectu totius habeant rationem causæ, nempe internæ.

VII. Cæterùm cum duplex sit totum, quoddam *actuale*, quod scilicet ex partibus constituitur, & eas actu includit: quale est totum *essentiale* & *integrabile*; quoddam *potentiale*, quod à partibus non constituitur, sed potius eas constituit, easque potentiam tantum includit: quale est universale, ut genus respectu speciei; Loquitur Regula, & nos hæc enus locuti fuimus de toto actuali, nempe essentiali & integrali, & partibus essentialibus & integralibus, ipsis respondentibus. Hæ ipsæ enim partes priores sunt toto, hoc ipso, quod totum constituunt.

VIII. De toto autem universali sive potenciali, & partibus ejus, quæ *subjectivæ* appellantur, (quales sunt species respectu generis, & individua respectu speciei) diversa est ratio. Quia enim partes *subjectivæ* non constituunt totum universale, sed potius ab eo constituuntur, (sicut homo non constituit animal, sed ab eo constituitur) ideo totum universale potius prius partibus est, & non partes ejus priores ipso. Sed hæc de re in Disp. seq. circa illam Regulam: *Genus est prius specie.*

IX. Sed

IX.
aliis
non su
spectu
quem
tium i
malite
toto n
partes

X.
dum fi
fimi, c
quanti
les uni
les poss
festa.

nascun
eis, qu
posteri
nascen

XI.
rat. P
pales
totum
grale
partes
tem cu
totum
esse no

IX. Sed sciendum hîc & istud, in hîc & aliis totius & partium attributis partes non sumi respectu cujuslibet totius, sed respectu totius cujus formaliter partes sunt: quemadmodum & totum respectu partium illarum sumitur, ex quibus ipsum formaliter constituitur. Partes sunt priores totô non quôlibet, sed eô, cujus formaliter partes sunt.

X. Ex quô judicari potest, quid sentiendum sit de sententiâ Scheibleri, Viri doctissimi, qui *Top. aap. XXVIII. can. I.* statuit, *quantum ad totum integrale, partes principales universim esse priores, sed minus principales posse esse eô posteriores.* Et videtur res manifesta. Nam *cornua, dentes, pili, pluma &c. adnascuntur animalibus in esse constitutis, sicque eis, quorum partes sunt, sed minus principales, posteriora existunt.* Idem patet de ramo adnascente arbori.

XI. Verùm hâc exceptione opus non erit. Partes enim integrales minus principales possunt esse posteriores totô, *ut est totum essenziale, aut etiam ut est totum integrale, simpliciter consideratum.* At non sunt partes totius hîc modô sumti. Totô autem cujus partes sunt, & secundùm id, quod totum est ex iis constitutum, posteriores esse non possunt. Consideremus exemplum

QQ

de

de animali & dentibus: animal est totum non essenziale tantum, sed & integrale, antequam dentes ipsi adnascuntur, & sic dentes sunt posteriores eò, ut totum essenziale, & ut totum integrale simpliciter est; sed sic dentes non sunt ejus partes. At ut dentes partes ejus sunt, & ut animal tale totum integrale est, nempe ex dentibus tanquam partibus constitutum, sic dentes non sunt eò posteriores. Consideratis enim dentibus, ut partes sunt animalis, totum non est animal, nisi ut dentatum: at dentes non sunt posteriores animali dentatò. sive totò illò, quod ex animali & dentibus componitur, quemadmodum nemini non potest esse perspicuum. Et licet dentes non sint necessariae partes ad dandum esse animali, quod compositum sive totum est, sunt tamen simpliciter necessariae ad dandum esse dentatum, vel ut sit hujusmodi compositum sive totum, quod ex dentibus constat. Eadem ratio est cornuum, pilorum, plumarum, ut & rami arbori adnascantis.

XII. Sed ulterius objicitur:

Relata sunt simul naturâ.

Totum & pars sunt relata.

E, totum & pars sunt simul naturâ,

& per

& per
1010.

XIII
esse sim
relativ
tenus
solutio
tur mir
tum &
quæ par
relatio

I. Pa
ut simul
illarum
do totu
quemac
num no
& artub
Loquit
riori m
libet par

II. E
nota ex
nomini
hoc ipse
te majus
concipi

& per consequens *pars naturâ non est prior*
2010.

XIII. R. Concedendô, totum & partem esse simul naturâ, quatenus considerantur relativè. & hoc probat argumentum. Quatenus verò secundùm entitatem suam absolutiorem considerantur, ætatenus negatur minor: absolutè enim considerata totum & pars, non sunt relata, sicut materia, quæ pars est substantiæ, non est relatum, relatione scilicet prædicamentali.

REGULA III.

Totum est majus partibus.

I. Partes considerantur dupliciter: vel ut simul sumæ & unitæ, vel ut unaquaque illarum per se & scorsim sumitur. Priori modo totum iis non majus est, sed æquale: quemadmodum homo vel corpus humanum non est majus capite, thorace, ventre & artubus, si ista omnia simul sumantur. Loquitur ergò Regula de partibus posteriori modò sumtis. *Totum est majus quàm libet parte, sive partibus scorsim sumtis.*

II. Est autem veritas hujus axiomatis nota ex terminis: qui enim intelligit, quid nominibus totius & partis significetur, hoc ipso intelligit, totum esse quavis parte majus. Cum enim totum concipimus, concipimus aliquod excedens; & cum

QQ 2 par-